

ŽIVOT KATOLICKÉ CÍRKVE

v datech a faktech

Vydala ČBK v roce 2020

Úvodem

Data a fakta jsou v naší kultuře samozřejmostí, bez níž si ani neumíme dělat reálné představy, i když víme, že čísla neznamenají všechno. To platí i o Církvi. Nabídnutá data jsou dobře zpracovaná a hodně vypovídají o katolické Církvi ve světě i v naší zemi. Ukazují košatost církevního života, která některé překvapuje. Výsledky průzkumů zase ukazují, kde by měla církev napřít síly, že například nižší počty věřících v mladších generacích ukazují na větší potřebu evangelizace, nebo když se ukazuje, že velká část občanů si aktivity Charity nespojuje s Církví. Z vlastní zkušenosti bych uvažoval jinak, protože mnozí občané, kteří mají problém s chováním bezdomovců, jimž slouží Charita v našem městě, se se svými stížnostmi nejčastěji obracejí přímo na biskupa, ale uznávám, že osobní zkušenost odpovídá lokální situaci.

A k ucelenému obrazu je třeba spojit osobní zkušenost s obrazem, který malují statistiky a průzkumy.

I tak ovšem jde pouze o obraz, který se musí silně lišit od skutečnosti jednak proto, že tady jde o život jako takový, jednak proto, že v případě Církve jde o duchovní rodinu a skutečnosti, které můžeme pozorovat jen podle toho, jak se promítají do viditelných vztahů či hmatatelných skutků. Nadpřirozené skutečnosti v datech nevyčteme. Proto přeji čtenářům, které zaujmou nabídnuté informace, aby si je doplnili osobní zkušeností živého společenství Církve a novým objevem Boží skutečnosti, která naplňuje a otevírá nové obzory.

Mons. Jan Graubner,
Arcibiskup olomoucký
a metropolita moravský,
předseda ČBK

Církev ve světě

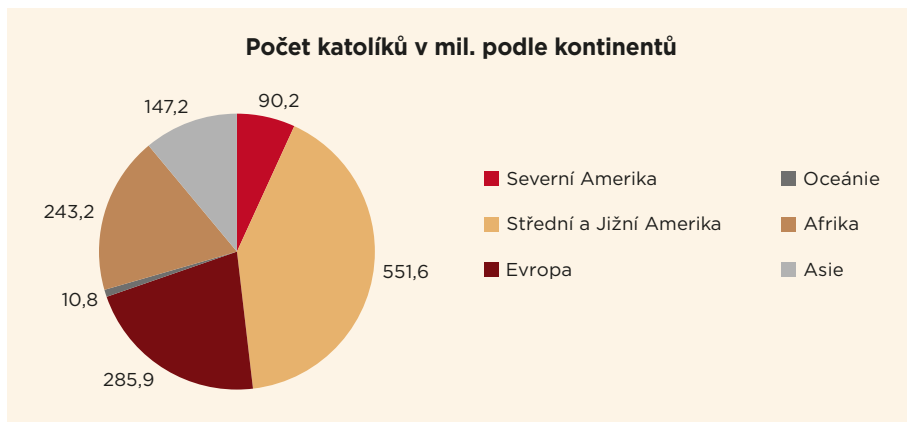
Na světě žije celkem **1 miliarda a 329 milionů katolíků**.

Během posledních pěti let vzrostl počet katolíků ve světě o 56,7 milionů. Největší nárůst osob katolického vyznání byl zaznamenán v Africe (o 28,5 mil.) a Americe (o 21,3 mil.). Jediným kontinentem, kde katolíků ubývá, je Evropa (pokles o 1,2 mil.).

Katolíci představují 17,7 % celosvětové populace.¹

Rozdělení katolíků podle kontinentů

	katolíků na 100 obyvatel	katolíků na 1 kněze
Severní Amerika	24,8	1 997
Střední a Jižní Amerika	85,8	7 143
Evropa	39,7	1 672
Oceánie	26,3	2 318
Afrika	19,4	5 088
Asie	3,3	2 157
Svět celkem	17,7	3 210

¹ Církevní ročenka Annuario Statisticum Ecclesiae, data k 31. 8. 2018

Katolíci v České republice

Příslušnost ke katolické Církvi a víru lze sledovat buď na základě deklarace (lidé se prostřednictvím výzkumu nebo sčítání ke svému náboženství přihlásí) nebo díky matrikovým údajům (sledujeme počty pokřtěných).

Údaje o počtech osob pokřtěných v katolické Církvi evidují jednotlivé církevní matriky. V České republice není příslušnost k Církvi spojena s žádnou občanskou či daňovou evidencí, proto nelze církevní matrikové záznamy propojit s registrem obyvatel.

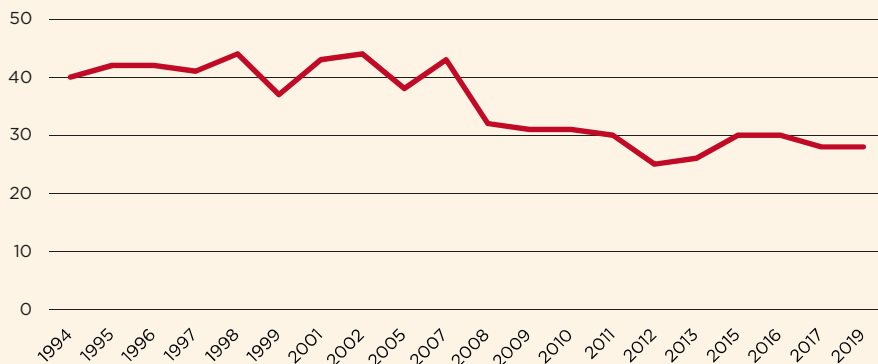
Na základě zpracování aktuálních údajů z dostupných církevních matrik včetně dopočtu historických údajů z matrik od počátku 20. století, žije na území ČR v současnosti 4.591.000 osob pokřtěných v katolické Církvi.

Jedná se o 43 % pokřtěných osob z populace ČR, a to v katolické Církvi. Ve věku do 52 let je zastoupení katolíků v populaci 31 %, ve věku nad 53 let je v katolické Církvi pokřtěno 64 % obyvatel.²

² OACD ČBK, závěrečná zpráva pracovní skupiny složené ze sociologů a statistiků, která v roce 2019 připravila metodický postup pro tvorbu kvalifikovaného odhadu počtu katolíků v ČR. Mezi hlavní závěry patří stanovení kvalifikovaného počtu aktuálně žijících pokřtěných katolíků v ČR.

Vývoj deklarované příslušnosti ke katolické Církvi v ČR od roku 1994

„Bez ohledu na to, zda jste pokřtěn(a) či ne, patříte podle svého přesvědčení k nějaké Církvi? Pokud ano, k jaké?“ – odpověď: „ke katolické Církvi“

Deklarativně se ke katolické Církvi ve výzkumech veřejného mínění hlásí aktuálně téměř 1/3 populace. Průběžně se zjišťuje:

- víra v Boha – Věříte v Boha?
- sebezařazení – Jste věřící?
- náboženské vyznání – K jaké Církvi (denominaci) se hlásíte?

Od roku 2008 nedochází k výrazným výkyvům v počtu osob, které se hlásí ke katolické Církvi,³ což svědčí o stabilní identifikaci s katolickou Církvi v ČR v posledním desetiletí.

Obecně můžeme říct, že v posledním desetiletí nevykazují žádné ukazatele týkající se víry a projevů náboženského života v ČR výrazné změny. Po porevolučních výkyvech se zde ukazuje jakási stabilizace a názorová vyrovnanost, a to i u mladších generací.

³ Ústav empirických výzkumů STEM, Trendy 1994–2019

Předávání víry

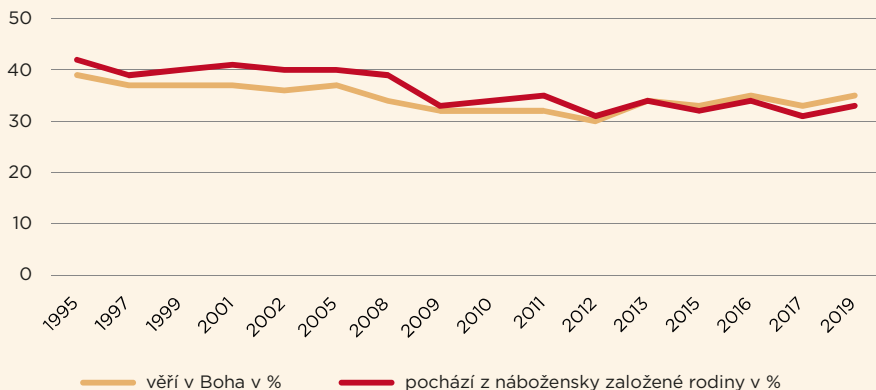
Od roku 2013 začíná pozvolna přibývat lidí s osobní vírou v Boha, aniž by přitom pocházeli z křesťanské rodiny a měli tedy nějak výchovu k víře zajištěnou. Naopak lidí vychovaných ve víře v ČR dlouhodobě spíše mírně

ubývá (v posledních generacích výchova dětí ve víře nebyla příliš podporována), přesto však neubývá věřících. Přibývá právě lidí, kteří cestu k Bohu a víře nachází bez ohledu na výchovu v rodině a víra se tak stává nejen darem předávaným z generace na generaci, ale především osobním přesvědčením.

V období poválečného vývoje v naší republice došlo k masivnímu oslabení mezigeneračního předávání tzv. tradiční víry. V generaci „Husákových dětí“ je výrazně nižší podíl pokřtěných dětí (přestože rodiče často pokřtění byli). Naproti tomu od 90. let narůstá počet lidí, kteří k víře a křtu dochází sami. Křest u velké části příslušníků mladší generace není tak jen tradičním rituálem předávaným z generace na generaci, ale především projevem osobního zájmu o náležitost k Církvi.

Podíl občanů, kteří věří v Boha, v roce 2008 předčil podíl těch, kteří pocházejí z nábožensky založené rodiny. V obou případech se jedná o 1/3 - 2/5 populace

Charakteristika věřících v ČR

Lidé hlásící se k víře v Boha obecně jsou spíše vzdělanější a sami hodnotí své společenské postavení spíše pozitivně. Lidé hlásící se ke katolické Církvi jsou rovnoměrně zastoupeni napříč vzdělanostními, profesními a společenskými kategoriemi.

Dlouhodobě platí, že věřící jsou častěji:

- lidé veřejně aktivní a pozitivně vnímající svět kolem sebe,
- lidé se zájmem o politiku a s vyšší účastí ve volbách,
- z hlediska hodnocení vývoje ČR jsou věřící a hlásící se k Církvi častěji optimističtější než nevěřící.⁴

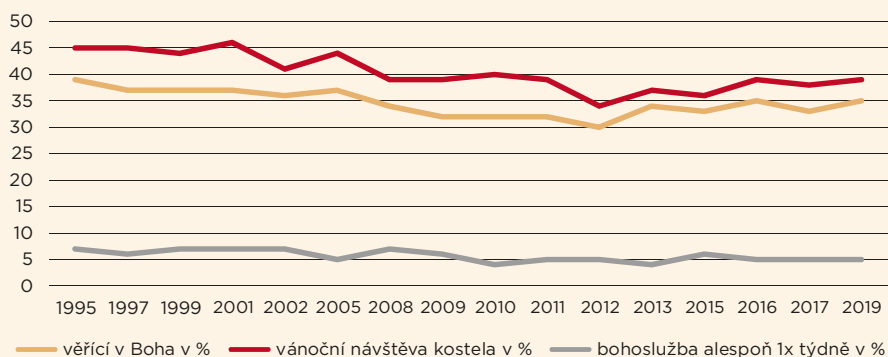
⁴ Ústav empirických výzkumů STEM, 1990–2019

Návštěvníci kostelů a bohoslužeb

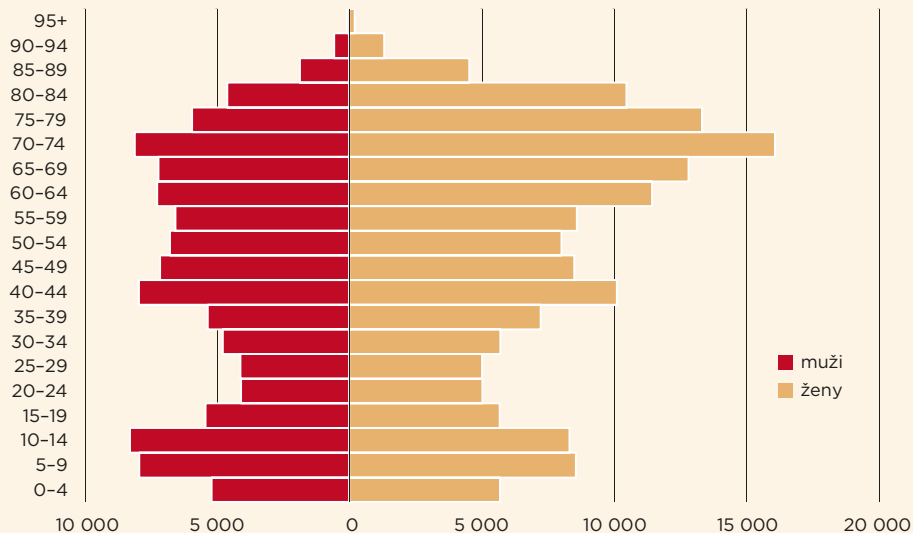
O svátcích, zejména vánočních, navštěvuje kostely a bohoslužby téměř polovina populace (45 %). Přes drobné výkyvy je tento trend již řadu let stabilní. V průběhu roku chodí pravidelně na bohoslužby (nejen katolické) ca 5 % populace.⁵

Víra a bohoslužby

⁵ Ústav empirických výzkumů STEM, Trendy 1995–2019

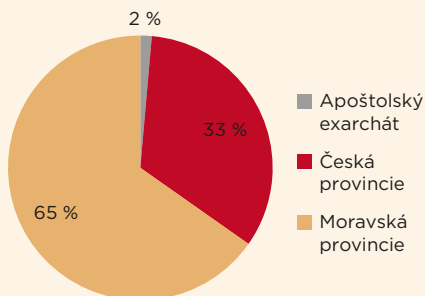
Návštěvníci bohoslužeb v ČR podle pohlaví a věku (2019)

Účast na katolické mši svaté

Na nedělní katolickou mši svatou chodí v ČR pravidelně ca 375 tis. osob, což je 3,5 % ze všech obyvatel v ČR a ca 8,5 % ze všech pokřtěných v ČR. Údaje o pravidelných návštěvnících katolických nedělních bohoslužeb získává katolická církev v rámci ankety mezi účastníky nedělních bohoslužeb, která probíhá jednou za pět let.⁶

2/3 z pravidelných návštěvníků nedělních mší svatých pochází z Moravské provincie

- **43 %** obyvatel ČR je pokřtěných
- **40 %** obyvatel ČR chodí o svátcích do kostela
- **35 %** obyvatel ČR věří v Boha
- **28 %** obyvatel ČR se hlásí ke katolické církvi
- **10–20 %** obyvatel ČR se účastní svátostí katolické církve v ČR (křty, svatby, pohřby...)
- **3,5–5 %** obyvatel ČR chodí pravidelně do kostela

⁶ Field data z ankety mezi návštěvníky bohoslužeb zpracoval OACD ČBK. Poslední šetření proběhlo v říjnu 2019.

Katolické svátosti jako projevy náboženského života v ČR

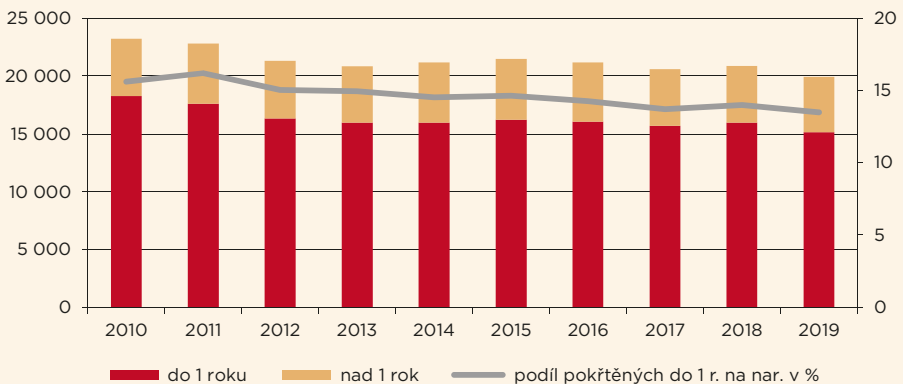
Kromě účasti na bohoslužbách patří mezi základní projevy náboženského života účast na svátostech. Jedná se o křty, první svaté přijímání, biřmování, svatby, pomazání nemocných a pohřby.

Počty udělených svátostí eviduje katolická církev pomocí přehledů Úkonů duchovních správ a církevních matrik.

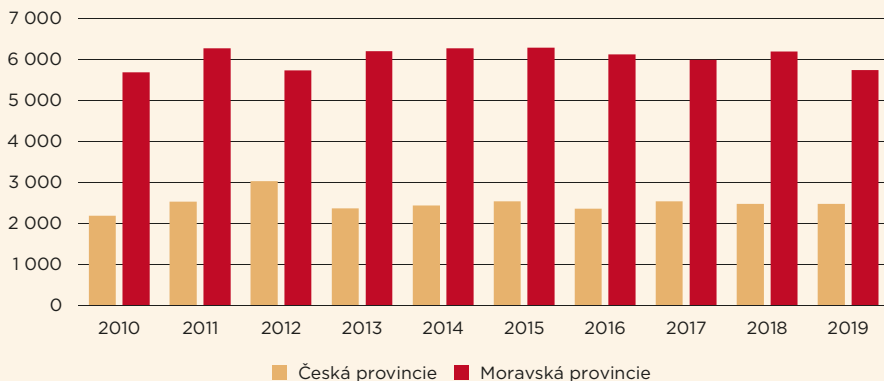
Křty

Od roku 2012 jsou každoroční počty nově pokřtěných katolíků v ČR obdobné. V roce 2019 bylo v ČR pokřtěno 15.151 dětí do 1 roku, 3.643 starších dětí a 1.138 dospělých, tedy celkem necelých 20.000 obyvatel nově pokřtěných v katolické církvi. V roce 2018 to bylo o 900 osob víc. Děti pokřtěné do 1 roku představují přibližně 14 % ze všech živě narozených dětí v ČR.

Počty křtů a zastoupení křtů do 1 roku na počtu narozených

1. svaté přijímání

1. svaté přijímání přijme každoročně kolem 8.500 dětí. V roce 2019 to bylo 8.200.

Bířmování

Svátost bířmování – pečeť daru Ducha Svatého přijímá v posledních pěti letech každoročně 4-5 tisíc bířmovanců, z toho 2/3 bířmování se koná v kostelích Moravské provincie.

Svatby

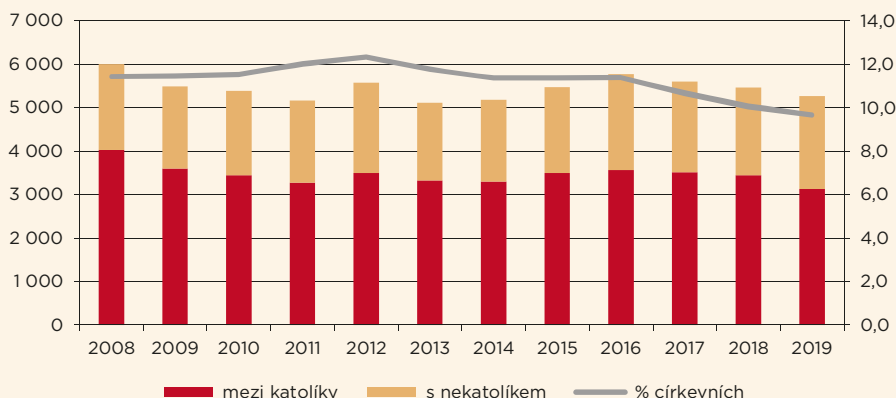
Církevních sňatků se uzavírá ročně v naší zemi 5–6 tisíc, což představuje přibližně 10 % ze všech svateb v daném roce. Zájem o sňatek mezi snoubenci v ČR obecně stoupá; sňatků svobodných bylo v roce 2019 36.690; církevních svateb bylo z tohoto počtu celkem 15 %.

V České republice je dlouhodobě vysoký počet církevních svateb katolíků s nekatolíky, konkrétně párů, kde jeden je pokřtěný a druhý ne.

V roce 2018 bylo těchto sňatků téměř 40 % ze všech církevních sňatků; v Čechách dokonce téměř polovina. Česká republika se tímto trendem vymyká jiným státům a tvoří unikát, celosvětový průměr je 10 %.

Tradičně bývá víc církevních svateb na Moravě. V nejzbožnějších regionech jihovýchodní Moravy se dlouhodobě až 80 % sňatků svobodných uzavírá v kostele, naopak na severozápadě Čech v oblastech bývalých Sudet je podíl církevních sňatků kolem 5 %.

Církevní sňatky a jejich podíl na všech svatbách

Pohřby

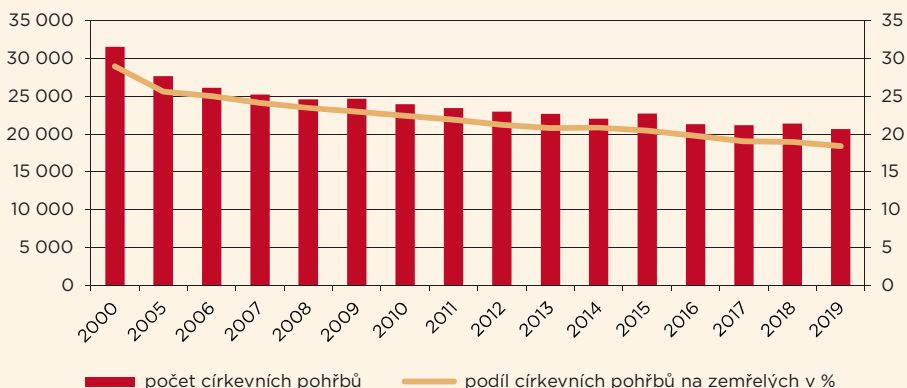
Počet pohřbů v ČR klesá. Vzhledem k celkovému počtu pokřtěných a jejich věkové struktuře, se lze obávat, že velká část pokřtěných nemá církevní pohřeb.

V současné době má v ČR církevní pohřeb 19 % ze všech zemřelých.

Zastoupení církevních pohřbů nezřídka souvisí s mezigeneračním přenosem tradic a místními zvyky.

Církevní pohřby

Na hřbitovech Slovácka či Valašska těžko budeme hledat opuštěné a neudržované hroby. Péče o památku zemřelých se zde neomezuje pouze na návštěvu o „dušičkách“. V těchto regionech nepatří obřad v kostele minulosti, stále tu v některých oblastech mají církevní pohřeb až 3/4 zemřelých. V kontrastu s tím působí zarostlé rozvaliny hřbitovů v oblastech, odkud bylo původní obyvatelstvo vysídleno a kde se zprétrhaly rodové vazby. Na mnoha místech bývalých Sudet se

zastoupení církevních pohřbů na počtu zemřelých obyvatel blíží 5 %.

Zástupci pohřebních služeb upozorňují i na trend růstu počtu pohřbů bez obřadu a jakéhokoli rozloučení s pozůstalými. Také počet sociálních pohřbů, kdy obec zajišťuje pohřeb ostatků, o které nikdo neprojevil zájem, se od roku 2007 zdesetinásobil na 1.450 v roce 2017.⁷ Přesto tyto pohřby zatím představují naštěstí pouze 1,3 % na celkovém počtu zemřelých.

⁷ Zdroj MMR

Struktura katolické Církve v ČR dle územního členění

Správní celky v katolické Církvi dělíme na diecéze, vikariáty a farnosti. Na území ČR se nachází 8 diecézí, z toho 5 v české a 3 v moravské provincii. Počet farností na území ČR je 2.383.⁸

⁸ Církevní ročenka Annuarium Statisticum Ecclesiae, data k 31. 8. 2018
Mapové podklady vznikly ve spolupráci s Policií ČR.
Datové zdroje: ČBK, Policie ČR, ČÚZK, ČSÚ

- VÚSC (kraje)
- Arcidiecéze pražská
- Arcidiecéze olomoucká
- Diecéze brněnská
- Diecéze českobudějovická
- Diecéze královéhradecká
- Diecéze litoměřická
- Diecéze ostravsko-opavská
- Diecéze plzeňská

Zasvěcené osoby sloužící v katolické Církvi v ČR

V současné době působí na území ČR ve službě katolické Církve přes 1.700 kněží v diecézích a v rámci řeholí.

Někteří z nich jsou kněží ze zahraničí, celkově je cizinců asi pětina. Téměř 13 % je Poláků, 6 % Slováků a 0,5 % Italů. Z dalších zemí jde již pouze o jednotlivce např. z Rakouska, Německa, Francie, Španělska a Nigérie.

Vývoj počtu kněží a zasvěcených osob⁹

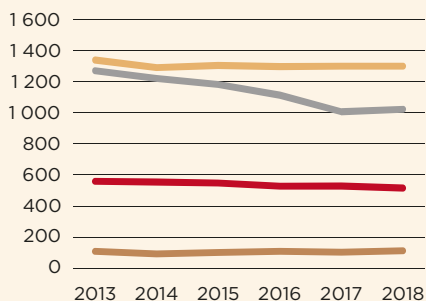
Kromě kněží působí v České republice také 220 mužů – **trvalých jáhnů**. Jáhenská služba se stává v Církvi nenahraditelnou, v případě nedostatku kněží jáhen může zastat všechny nesvatostné úkony. Ve srovnání s ostatními zeměmi bývalého východního bloku je u nás zastoupení jáhnů mezi duchovními vysoké, blíží se spíše západoevropskému průměru.

Na území ČR působí také řada **řeholních společenství** mužských i ženských řádů. Jejich přehled je pravidelně aktualizován na webu www.rehole.cz.

⁹ Církevní ročenka Annuarium Statisticum Ecclesiae, data k 31. 8. 2018

Zasvěcené osoby

diecézní kněží řeholníci
řeholní kněží řeholnice

Kostely a další církevní stavby

Diecéze římskokatolické Církve se starají celkem o více než 5.300 kostelů, kaplí a klášterních budov. Kromě toho ještě vlastní téměř 1.900 far a přes 2.600 dalších objektů, mezi něž patří například hájenky nebo jiné lesní stavby. Vedle toho jsou další sakrální a hospodářské stavby v majetku řeholí a řádů.

Po roce 1990 bylo postaveno **61 nových kostelů**, z toho dvě pětiny po roce 2000, k tomu ročně desítky kapliček. Většina se staví na Moravě. Nové kostely slouží často nejen jako duchovní ale i jako společenské centrum obce. Dalších pět je ve výstavbě.

Církev se také stará o řadu zchátralých staveb v oblastech, kde byly zpretrhány historické vazby. Dědictví zdevastovaných kostelů je danajským

darem navrácení majetku, přesto se Církev snaží o všechny navrácené objekty postarat. V současné době se odhaduje kolem 380 polozbořených či poškozených kostelů a klášterů a stovky zničených kaplí.¹⁰

V rámci projektů Noc kostelů a Otevřené chrámy zpřístupňuje kostely co nejširší veřejnosti:

- **Noc kostelů** – každoročně zaznamenáno 500.000 vstupů, zapojeno přes 1.600 kostelů, polovina populace akce zaznamenala¹¹
- **Otevřené Chrámy** – zpřístupnění kostelů v Ostravsko-opavské diecézi v letní sezóně s průvodci

¹⁰ Zdroj: znicenekostely.cz

¹¹ Výzkum IBRS 2018

Služby Církve

Duchovní

Mezi duchovní služby patří především pastorační činnost a veškeré úkony duchovní správy (především udělování svátostí – viz výše).

Patří sem i kategoriální pastorační a duchovní doprovázení v obtížných životních situacích – nemocniční kaplani, vojenští kaplani, policejní kaplani atd.

Všem lidem dobré vůle je poskytována duchovní útěcha pro potřebné – zpovědní pohotovosti, linka duchovní pomoci, kontaktní místo ČBK a další služby, jejichž úplný seznam najdete na webových stránkách jednotlivých biskupství a dalších církevních institucí případně na webu www.cirkev.cz.

Školství

- Římskokatolická církev v ČR zřizuje prostřednictvím diecézí nebo farností 62 škol a školských zařízení, od mateřských škol až po gymnázia.
- Dalších 39 škol a školských zařízení mají na starosti řády a kongregace.
- Celkem se jedná o 101 zřízených školských subjektů, z toho je 95 škol: 31 mateřských, 26 základních, 32 středních, 1 konzervatoř a 5 vyšších odborných.
- Církevní školy navštěvuje více než 16.700 žáků a působí v nich 1.655 pedagogů.

Zdravotní a sociální služby

- Katolická církev v ČR provozuje 5 církevních nemocnic (*Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, sv. Alžběty Na Slupí, sv. Kříže Žižkov, Milosrdných bratří ve Vizovicích a Milosrdných sester sv. Vincence de Paul v Kroměříži*), 10 domovů – zejména pro seniory a 2 samostatné lékárny.
- Jednotlivé farnosti realizují řadu menších sociálních projektů.

Česká biskupská konference je zřizovatelem Charity Česká republika, jejíž síť je největším nestátním poskytovatelem zdravotních služeb v ČR. Charita ČR v roce 2019 nabízela 1.446 služeb a evidovala 171.147 klientů.

Charita ČR

- 84 středisek domácí zdravotní péče: ročně ošetří přes 36.000 pacientů, zaměstnává 836 zdravotních sester
- 47 pobytových zařízení zdravotní péče: z toho 38 domovů pro seniory, kde 192 sester pečuje o 1.658 klientů a 9 domovů se zvláštním režimem, kde 47 sester pečuje o 345 klientů.
- Hospicové služby:
 - 46 středisek domácí hospicové péče: 40.000 vykonaných návštěv, 167 sester, 1.336 pacientů ročně
 - 9 týmů mobilní hospicové péče: 5.421 návštěv, 488 pacientů, 103 zdravotních sester ročně
 - 4 lůžkové hospice: 140 lůžek a 146 odlehčovacích lůžek
- ambulance: léčby bolesti (363 pacientů) a fyzioterapie (183 pacientů)

Hospodaření se svěřeným majetkem

- Katolická církev hospodaří na více než 150.000 ha zemědělské a lesní půdy, dalších cca 20.000 ha lesů obhospodařují řády a řehole. Diecéze zřizují 8 lesních správ a 8 zemědělských podniků; vedle nich působí 7 lesních správ řádů, řeholí a kapitul.
- Na správu svěřených nemovitostí využívá katolická církev několik realitních a správcovských podniků.
- Některé objekty nabízí církev k odpočinkovým pobytům (fary,

penziony, kláštery) prostřednictvím webu www.cirkevnicuristika.cz.

- Biskupství litoměřické a několik klášterů provozují vlastní pivovary.
- Řada klášterů nabízí vlastní produkci klášterních produktů (www.rehole.cz/cs/klasterni-produkty).
- Pomocí vlastních nakladatelství nabízí katolická církev kvalitní literaturu i další produkty (např. mešní víno) – mezi nejznámější patří Karmelitánské nakladatelství, Paulínky nebo Portál.

Vztah k Církvi a vnímání Církve

Téměř polovina populace je bez vyhraněného – pozitivního či negativního vztahu k Církvi. Církev však považuje za důležitou instituci, respektuje její roli ve společnosti a oceňuje poskytované služby.

Česká společnost očekává od Církve především, že bude pomáhat potřebným. Přitom skutečnost,

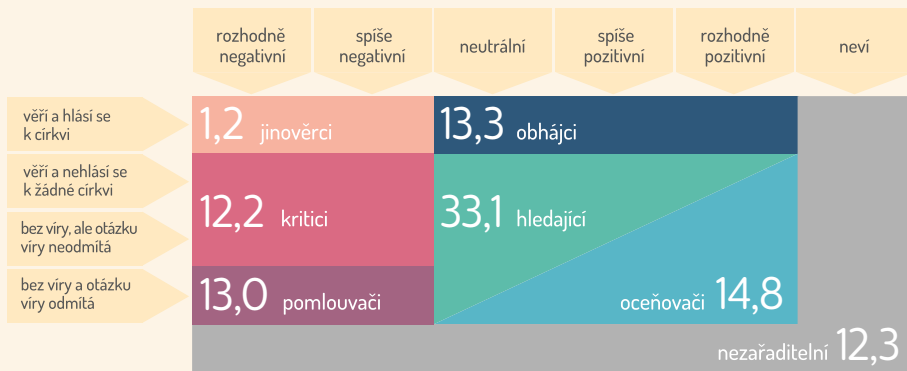
že zřizovatelem Charity ČR je právě katolická církev, ví pouze 1/3 obyvatel.¹²

Postoj společnosti k tomu, jak církev hospodaří se svým majetkem, se od roku 2016 zlepšuje. Za užitečnou instituci považuje církev dlouhodobě kolem 40 % procent obyvatel.¹³

¹² Podrobněji viz výzkum IBRS pro CBK 2016 a 2018 dostupný na webu ČBK cirkev.cz

¹³ Ústav empirických výzkumů STEM, Trendy 2008–2019

Vztah ke katolické Církvi

cirkev.cz

 ČESKÁ
BISKUPSKÁ
KONFERENCE

Pravidelná publikace odboru církevních dat ČBK
Církev v datech <https://www.cirkev.cz/cirkev-v-datech>
data@cirkev.cz

Foto: Člověk a víra, Lenka Chytilová, Vojtěch Vlk
Grafická úprava, sazba a tisk: KLEINWÄCHTER holding s.r.o.

Česká biskupská konference
Thákurova 676/3, 160 00 Praha 6 - Dejvice

© 2020